

Razmerja med povedmi

Pomenoslovje
2.12.2010

Semantika vs. Pragmatika

- Ločimo med:
 - Pomenoslovjem** oz. **semantiko**
 - izračunava dobesedne pomene stavkov in besed
 - Pragmatiko**
 - ugotavlja pravila rabe posamičnih stavkov oz. pomene slovničnih konstrukcij v dejanski jezikovni rabi

Semantika vs. Pragmatika

(1) A: Zdi se mi, da bo izpit pri predmetu Pomenoslovje zelo težek.

B: Ja, in sonce vzhaja na vzhodu.

- Dobesedni pomen** stavka B je očiten.
 - Stavek govori o tem, na kateri strani neba vzhaja sonce.
- Nameravani pomen** oz. sporočilna vrednost stavka, ki ga je izrekel B, je drugačna.
 - Nekaj na temo 'Da, vem, da bo izpit težek.'

Razmerja med povedmi

- Med določenimi stavki obstajajo **pomenske povezave**.
- Iz resničnosti enega stavka lahko sklepamo na resničnost drugega.

(2) a. Peter obžaluje, da je Meta razbila avto.
b. Meta je razbila avto.

 - Iz resničnosti stavka (2a) lahko sklepamo na resničnost stavka (2b).

Pomenska posledica

Pomenska posledica (*entailment*)

- Poved B je pomenska posledica povedi A, če
 - kadarkoli je poved A resnična, je resnična tudi poved B
 - informacija, ki jo sporoča B, je vsebovana v povedi A
 - A *in ne* B je protislovje

Pomenska posledica

- (3) a. Potem ko je Peter prebarval zidove, je Marko obesil slike.
b. Peter je prebarval zidove.
- (3b) je pomenska posledica povedi (3a), saj zadosti zgornjim pogojem.
 - kadarkoli je res, da je Marko obesil slike, potem ko je Peter pobarval zidove, je res tudi, da je Peter prebarval zidove.
 - Vse kar sporoča (3b), je vsebovano že v povedi (3a).
 - Poved 'Potem ko je Peter prebarval zidove, je Marko obesil slike in obenem ni res, da je Peter prebarval zidove.' je protislovna.

Pomenska posledica

- (4) Peter je mojstrsko odigral sonato.
 - a. Peter je odigral sonato.
 - b. Sonata je bila odigrana.
 - c. Peter se je dotaknil (nekega) instrumenta.
- o (4a-c) so pomenske posledice povedi (4).
- o Če pogledamo samo test protislovnosti.
 - Poved *'Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je Peter odigral sonato.'* je protislovnna.
 - Poved *'Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je sonata bila odigrana.'* je protislovnna.
 - Poved *'Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da se je Peter dotaknil instrumenta.'* je protislovnna.

Pomenska posledica

- (5) Peter je mojstrsko odigral sonato.
 - a. Peter je sonato odigral pred občinstvom.
 - b. Peter je talentiran glasbenik.
 - c. Sonato je odigral nek zelo dober poklicni glasbenik.
 - č. Peter se je dotaknil klavirja.
- o (5a-č) niso pomenske posledice povedi (5).

Pomenska posledica

- o Če pogledamo samo test protislovnosti.
 - Poved *'Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je Peter odigral sonato pred občinstvom.'* ni protislovnna, saj je Peter morda sonato odigral sam doma v sobi.
 - Poved *'Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je Peter talentiran glasbenik.'* ni protislovnna, saj je Peter morda sonato odigral mojstrsko ker jo je vadil pet let.
 - Poved *'Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da je sonato odigral nek zelo dober poklicni glasbenik.'* ni protislovnna, saj je Peter morda precej slab glasbenik, ki zna mojstrsko odigrati eno samo sonato in nič drugega, po poklicu pa bi lahko bil tudi kovinostrugar.
 - Poved *'Peter je mojstrsko odigral sonato in obenem ni res, da se je Peter dotaknil klavirja.'* ni protislovnna, saj je Peter morda sonato odigral na violini.

Pomenska posledica

- (6) Peter in Pavel pijeta pivo v senci pri kamniti mizi.
 - a. Peter pije pivo v senci pri kamniti mizi.
 - b. Peter pije pivo.
 - c. Peter in Pavel sta v senci pri kamniti mizi.
 - č. Senca je pri (kamniti) mizi.
- (7) Metka ima natančno enega otroka.
 - a. Metka ima otroka.

(Pomenska) predpostavka

(Pomenska) predpostavka (*presupposition*)

- Poved A predpostavlja poved B, če sta zadoščena dva pogoja.
 - Resničnost povedi B je sprejeta kot samo po sebi umevna s strani udeležencev v pogovoru, kjer je izrečena poved A.
 - Resničnost povedi B je samo po sebi umevna s strani udeležencev v pogovoru ne glede na to, ali je poved A izrečena kot trditev, vprašanje ali zanikanje. (Če A predpostavlja B, potem tudi vse povedi iz družine povedi povedi A predpostavljajo B.)

(Pomenska) predpostavka

- o Družina vprašalne povedi *Ali je Centralnoafriški cesar obiskal Solkan?*:
 - **trditev** (običajna trdilna pripovedna poved): *Centralnoafriški cesar je obiskal Solkan.*
 - **nikalnica** (zanikana pripovedna poved): *Centralnoafriški cesar ni obiskal Solkana.*
 - **pogojna poved**: *Če je centralnoafriški cesar obiskal Solkan, se je verjetno ustavil na Placu.*

(Pomenska) predpostavka

- (8) a. Petrova žena je noseča.
- b. Petrova žena ni noseča.
- c. Ali je Petrova žena noseča?
- č. Če bi Petrova žena bila noseča, bi Peter gotovo že kupil stajco.
- (9) Pomenska predpostavka: Peter ima ženo.

- Katerakoli poved v (8) predpostavlja resničnost povedi (9) v kontekstu v katerem je bila izrečena.

Konverzacijska implikatura

Konverzacijska implikatura

- sledi iz **Gricovih maksim**
- Ko slišimo stavek (10a), si bomo običajno mislili, da je stavek (10b) resničen.
- (10) a. Marija ima otroka.
- b. Marija ima točno enega otroka.
- V pogovoru smo govorci tipično **kooperativni**.
- Grice je to kooperativnost razbil na nekaj **maksim**, ki naj bi se jih govorci držali.
 - To niso strogi predpisi temveč lastnosti h katerim stremimo.

Konverzacijska implikatura

o Relevantnost

- bodi relevanten

- (11) Janez: Ali ima Peter kakšno punco?
Meta: Kolikor vem hodi redno v Postojno.

- Meta hoče povedati, da ima Peter punco iz Postojne. Sicer bi bil njen odgovor nerelevanten.

Konverzacijska implikatura

o Kvantiteta

- Bodi kar se da informativen (ne povej ne preveč ne premalo)

- (12) a. Meta ima otroka.
- b. Meta ima vsaj enega otroka.
- c. Meta ima natančno enega otroka.

- Iz (12a) sledi (12b)
 - (b) je pomenska posledica (a)
- (12a) po drugi strani implicira (12c)

Konverzacijska implikatura

o Kvaliteta

- Govori le o stvareh za katere verjameš, da so resnične

o Način

- Izogibaj se nejasnostim in dvoumnostim